

УДК 007 : 304 : 004.9

Гаврилова Яна Леонідівна

Гаврилова Яна Леонидовна

Gavrilova Yana Leonidovna

**ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ
У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ
ИНТЕРАКТИВНЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ
В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ЖУРНАЛИСТОВ
INTERACTIVE TEACHING METHODS
IN THE TRAINING OF FUTURE JOURNALISTS**

Стаття присвячена актуальним питанням журналістської освіти. Проаналізовано й описано ефективні інтерактивні методи навчання майбутніх журналістів: вправа, робота зі стікерами та відео.

Ключові слова: журналіст, журналістська освіта, журналістська майстерність, інтерактивні методи навчання.

Статья посвящена актуальным вопросам журналистского образования. Проанализировано и описано эффективные интерактивные методы обучения будущих журналистов: упражнение, работа со стикерами и видео.

Ключевые слова: журналист, журналистское образование, журналистское мастерство, интерактивные методы обучения.

The article deals with the actual problems of journalistic education. Effective interactive teaching methods of future journalists: exercise, work with stickers and video are analyzed and described.

Key words: journalist, journalistic education, journalistic skills, interactive teaching methods.

Вступ. Останнім часом науковий інтерес учених до проблем пов'язаних із журналістською освітою значною мірою посилюється. Це зумовлено тим, що сьогодні журналістика може бути схарактеризована позитивно у проявах політичної грамотності, висвітленні злободенних і гострих тем, у пошуку цікавих нових жанрово-стилістичних форм передачі інформації, які роблять її

більш доступною для масової аудиторії, але поки що не можна вважати високим рівень мовної грамотності в усіх її проявах, що також є важливим для сприйняття текстів читачами.

На думку професора В. Різуна «система журналістської освіти повинна йти по шляху орієнтування на журналістику вільну, на суспільство розвинуте, демократичне з урахуванням можливості існування усіх кризових моментів, які може переживати журналістика на своєму шляху до свободи. У журналістів має бути орієнтир, який і дозволяє їм виконувати свій професійний обов'язок навіть у кризових для журналістики й суспільства ситуаціях» [4]. Але ще журналістам необхідно пам'ятати, що основний прояв їх майстерності полягає у здатності впливати на читача не лише фактичною інформацією, а й за допомогою виразних мовностилістичних засобів, які проявляються у різних за жанрами текстах. Тому всі форми роботи викладачів, які працюють зі студентами журналістського фаху, мають бути спрямовані на формування практичних, професійно зорієнтованих мовних знань й умінь.

Активне впровадження в навчальний процес різноманітних інтерактивних методів сприяє всебічній підготовці висококваліфікованих, грамотних фахівців у сфері ЗМК.

Проблемами журналістської освіти цікавилися вітчизняні та зарубіжні науковці і практики М. Ашкарова, В. Іванов, С. Коновальчук, В. Різун, Ф. Рогоу, Т. Трачук, І. Чемерис, С. Шейбе та інші. Наприклад, М. Ашкарова [1] наголошувала на важливості вибору викладачем форми організації пізнавальної діяльності майбутніх журналістів. С. Коновальчук [3] зробив спробу обґрунтувати доцільність впровадження інтерактивних, продуктивних, репродуктивних методів, що працюють на підвищення іншомовної діяльності студентів-журналістів, а також формують здатність мовця до аналізу і критики. Цікаві методики описані у підручнику американських практиків С. Шейбе та Ф. Рогоу «Медіаграмотність» [8], як навчити майбутнього журналіста критично осмислювати дійсність, аналізувати медіамеседжі, подаються розробки занять тощо.

Увесь цей науково-практичний досвід є корисним для методичної роботи викладачів, які працюють зі студентами напряму підготовки «Журналістика». Але слід відмітити, що мало уваги приділяється саме детальному опису конкретних методів роботи, що сприяли б оволодінню студентами-медійниками багатим потенціалом рідної мови, доречному застосуванню мовного арсеналу на практиці та водночас підвищували рівень критичного мислення. Оскільки саме використання інтерактивних методів, технічних засобів дають можливість викладачам вищих навчальних закладів відчувати тенденції сучасності і крокувати вперед у професійній сфері.

Постановка завдання. Метою статті є опис основних інтерактивних методів роботи зі студентами журналістського фаху, що спрямовані на формування практичних, професійно зорієнтованих знань і умінь. Відповідно в статті сформульовано завдання охарактеризувати впроваджені авторкою методи на практичних заняттях з дисципліни «Журналістська майстерність», а саме: вправа, робота зі стікерами та відео.

Результати. Інтенсивний розвиток інформаційних технологій серед завдань, що стоять перед навчальними закладами, які спрямовані на підготовку майбутніх журналістів, активізував завдання розширення практики розвивального навчання, використання новітніх технологій навчання, вдосконалення освітніх методик, залучення нових методів у навчальний процес. Серед дидактичних можливостей інтерактивних методів у навчальному процесі можна виділити:

- посилення мотивації навчання;
- активізація навчальної діяльності студентів;
- індивідуалізація процесу навчання, розширення меж самостійної діяльності студентів-журналістів;
- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення навчального середовища, яке забезпечує «занурення» студента в уявний світ, у певні соціальні і виробничі ситуації та ін.

У межах журналістської освіти робота з відбору мовностилістичних засобів впливу, характерних для тих чи тих матеріалів періодичних видань, включає в себе аналіз різних текстів за темами і жанрами. Мета, яку ми переслідуюмо у рамках дисципліни «Журналістська майстерність», полягає у формуванні умінь і навичок майбутніх журналістів писати тексти, які б адекватно сприймалися читачем. Тому вбачаємо необхідним допомогти студентам навчитися відбирати ті мовностилістичні засоби впливу, які допоможуть їм створювати такі тексти. Адже слово, використане журналістом, повинно сприяти об'єднанню людей і гармонізації стосунків між представниками соціуму. Воно повинно бути правдивим і розумним, спрямованим на підтримку істини, насиченим за змістом, логічним. Також яскравою ознакою його має бути емоційний вплив на аудиторію [5, с. 3].

Саме в цьому у нагоді стане впровадження у навчальний процес методу **вправа**.

Вправа «**Дешифрування**» (така вправа виконується письмово). Викладачем пропонувалися фрази-афоризми, наприклад «Вигнання з раю часто здійснюється через тріумфальну арку» Веслава Брудзинського або «21 століття – це рай для філософа» Мусіна Алмат Жумабековича. Необхідно дешифрувати зміст фрази у вигляді тексту (наприклад, розширеної замітки або невеликого есе). Важливо наголосити на нестандартному підході до виконання завдання, що обов'язково врахувати під час оцінювання: на використанні яскравих мовностилістичних засобів (це можуть бути і гіперболи, і пароніми, і фразеологізми, цитати та інше), на цікавій побудові композиції тексту (можна використати цікавий заголовок або лід, своєрідне обрамлення у тексті тощо).

Ефективною є вправа «**Побудова причиново-наслідкових ланцюгів**». Викладач навгад обирає дві непов'язаних між собою події, наприклад: «*Чоловік рибалив на річці*» і «*Начальнику Обласного управління освіти оголосили догану*». Необхідно встановити між ними зв'язок, тобто побудувати низку природних переходів від першої події до другої, а потім навпаки. Бажано пропонувати кілька варіантів відповідей.

Як приклад можемо навести такий варіант відповіді: *«Рибу, яку впіймав чоловік, продали на стихійному ринку. Її купили до їдальні школи №5 і приготували школярам. П'ятеро учнів після обіду занедужали і їх відправили до лікарні. Там після опитування дітей і багатьох аналізів з'ясувалося, що причиною отруєння була зіпсована риба. Коли почали дізнаватися, звідки і яким чином потрапила ця риба на обід школярам, то нормативних документів із лабораторії не виявили. Не знайшли їх і на багато продуктів у інших навчальних закладах. Начальнику Обласного управління освіти оголосили догану через порушення санітарно-гігієнічних норм харчування школярів у школах міста».* Найкращу оцінку отримує той студент, який запропонував найбільшу кількість ланцюгів.

У ході підготовки до дискусії «Українська мова у ЗМІ: бути чи не бути?» з дисципліни «Журналістська майстерність» було використано ще один інтерактивний метод – **робота зі стікерами**. На дошці було прикріплено два ватмани з написами «Українська мова у ЗМІ» і «Російська мова у ЗМІ». Ми попросили студентів обґрунтувати і записати на стікерах, яка мова і чому має функціонувати у ЗМІ. Потім кожен студент наклеїв свій стікер на один із ватманів. Як приклад, можемо навести такі варіанти відповідей на захист української мови у ЗМІ: *«Українська мова має статус державної», «Легше писати українською, бо думаю українською», «Я – українець!», «Якісна українська мова у ЗМІ – це престижно», «Кожен українець повинен знати свою рідну мову. А тому потрібно, щоб ЗМІ писали українською, щоб привчити громадян до рідної мови»* і т.ін.; на користь російської мови у ЗМІ отримали також чимало варіантів відповідей: *«Російська мова – друга рідна мова», «Російська мова – мова найбільшої меншини на теренах України», «Русский язык будет в СМИ, пока существует русскоязычное общество»* та ін.

Також були прихильники які виступили на захист ситуації двомовності у ЗМІ: *«Я за двомовність. Скільки мов ти знаєш – скільки разів ти людина», «...і російська, і українська, бо населення міста (Херсона), можна сказати, двомовне, тому Херсонські ЗМІ не можуть використовувати одну мову», «Я за*

україномовність ЗМІ, проте не проти використання російської у розважальних програмах, але не більше».

Викладач зачитував кожну репліку і потім колективно її обговорювали і найвдаліші репліки були поштовхом для тем доповідей на майбутній дискусії. А деякі студенти так захопилися темою дискусії «Українська мова у ЗМІ: бути чи не бути?», що написали тексти для публікацій. Наприклад, одна студентка написала цікаве есе «Українцем бути модно» і виголосила його у кінці дискусії. Есе було написано з використанням широкого спектру мовностилістичних засобів впливу, відзначалося жвавою мовою, дотриманням вимог жанру.

На практичних заняттях із дисципліни «Журналістська майстерність» ми активно використовували різноманітні **відеоматеріали** з інтернет-сайтів, відеосервісів тощо.

Слід відзначити цикл програм «Запам'ятай!», з офіційного сайту «Першого Національного» каналу (відео програми можна переглянути за електрооною адресою: <http://1tv.com.ua/uk/video/program/zapamjatay/2011/03/11/2294>), що спрямовані на підвищення грамотності, культури мови, що є дуже необхідним для майбутніх журналістів. Також це допомагає студентам грамотно писати тексти, доречно вживати ті чи ті мовностилістичні засоби.

Наприклад, наведемо зміст однієї з таких програм: «Усі ми чули такі словосполучення: «молода дівчина», «старенький дідусь». Але чи не закралася тут помилка, – хіба буває дівчина літнього віку? Безперечно, ми розуміємо, що дівчина – це молода, неодружена особа. Правильно говорити просто «дівчина», не вдаючись до означення.

Українська мова має безліч особливостей, і слово, яке є не просто доречним, а правильно вибраним, формує мовну культуру спілкування. Неправильно вжите слово може не тільки виставити мовця невігласом, а й повністю змінити значення сказаного» (електронна адреса програми: <http://1tv.com.ua/uk/video/program/zapamjatay/2011/02/15/2115> 15 лютого 2011).

Інший варіант програми, який стосується досить розповсюдженої помилки у журналістських текстах: «Мабуть, вам доводилось чути вислів «я

приймаю участь», чи правильно у цьому випадку ми висловлюємось? Ні, тут є помилка. Прийняти ми можемо книгу зі столу, прийняти документи, або ж прийняти, ухвалити рішення. А от коли йдеться про вашу участь у будь-яких акціях, слід говорити «беру участь», «братиму участь» (електронна адреса програми: <http://1tv.com.ua/uk/video/program/zapamjatay/2011/03/11/2294> 11 березня 2011).

Такі відеоматеріали завжди викликали радість у студентів і жваве обговорення їх змісту, ми спостерігали, що більшість занотувували почуту інформацію в зошити.

Зазначений метод роботи віднімає у викладача зовсім мало часу (1-2 хвилини), але є дуже ефективним для грамотної творчої діяльності майбутніх журналістів. Свідченням цього були підготовлені тексти студентів до тем практичних занять.

Також на практичних заняттях ми демонстрували відеоматеріали з різних каналів, а потім студенти отримували завдання підготувати тексти публікацій до запропонованих події чи ситуації. Наприклад, переглянувши відео з телеканалу «ВІТА», «1+1» щодо ситуації, яка склалася з професійною діяльністю нейрохірурга А. Слюсарчука, студентам необхідно було підготувати коментар на практичне заняття з теми «Коментар».

Відео використовувалося нами й у ході дискусії «Українська мова у ЗМІ: бути чи не бути?». Наприклад, про побиття журналіста за українську мову у м. Бровари (електронна адреса відеоматеріалу: http://www.youtube.com/watch?v=vBzKZRnkiCA&feature=player_embedded 30.05.2011).

Також використовувалися фрагменти програм з участю М. Найема під час доповіді студентки, яка розповідала про двомовних представників вітчизняної журналістики. Це програма «Шустер live» від 26.12.2009 де М. Найем ставить запитання В. Януковичу про масток у Межигір'ї (електронна адреса відеоматеріалу: http://www.youtube.com/watch?v=ztM4K_a9_Kc 26.12.2009), та інтерв'ю з М. Найемом, яке свідчить про те, що він

прекрасно володіє українською мовою (<http://www.youtube.com/watch?v=Ktu-wItvZSg> 04.11.2011).

Висновки. Впровадження інтерактивних методів (вправи, роботи зі стікерами, відео тощо) на практичних заняттях з дисципліни «Журналістська майстерність» відображало природну ситуацію, передавало певні обставини і середовище, пов'язані з темою дискусії, допомагало сформуванню певної низки асоціацій у студентів; використання слухового і зорового наочного матеріалу (відео-програма «Запам'ятай!») забезпечувало лінгвістичну та екстралінгвістичну основу практичних занять із цієї дисципліни, що є важливою умовою для оволодіння майбутніми журналістами різноманітними мовностилістичними засобами впливу на читачів і їх грамотного використання у текстах публікацій.

Література

1. Ашкарова М. А. Методика сбора информации как основа обучения деятельности журналиста [Електронний ресурс] / М. А. Ашкарова. – Режим доступу : <http://festival.1september.ru/articles/603292/>
2. Іванов В. Ф. Шляхи досягнення медіа ефектів [Відеопрезентація] / В. Ф. Іванов. – 22 травня 2014 р. – К. – Режим доступу : <http://www.youtube.com/watch?v=1nGlfEyzN00&feature=youtu.be> (27.05.2014).
3. Коновальчук С. А. Аналіз методів навчання професійної діяльності студентів-журналістів засобами англійської мови / С. А. Коновальчук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 60. – с. 141-144.
4. Різун В. Проблеми і перспективи розвитку журналістської освіти в Україні початку ХХІ століття [Електронний ресурс] / В. Різун : Сайт електронної бібліотеки інституту журналістики. – Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1338>

5. Смелкова З. С. Риторические основы журналистики. Работа над жанрами газеты : Учеб. пособие / З. С. Смелкова [и др.]. – [3-е изд.]. – М. : Флинта : Наука, 2004. – 320 с.
6. Трачук Т. Розвиток журналістської освіти в Україні [Електронний ресурс] / Т. Трачук. – Режим доступу : http://express-text.at.ua/publ/rozvitok_zhurnalistskoji_osviti_v_ukrajini_tetjana_trachuk/1-1-0-3 (13.10.2012).
7. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / І. М. Чемерис. – Київ : Інститут вищої освіти АПН України, 2008. – 28 с.
8. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність : Підручник для вчителя / Сінді Шейбе, Фейз Рогоу / Перекл. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. – К. : Центр вільної преси, Академія української преси, 2014. – 319 с.

Гаврилова Я.Л. Інтерактивні методи навчання в професійній підготовці майбутніх журналістів // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації [Науково-виробничий журнал / гол. ред. О.В. Богуславський]. – Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2014. - №3 (19). – С. 51-54